

Pressiteade

Luxembourg, 15. juuni 2022

ELi innovatsioonilõhe kaotamine: liikmesriigid peavad aktiivsemalt osalema

Selleks et kaotada ELis püsiv lõhe teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas ning tõsta mahajäänud riikide taset, kohaldab Euroopa Komisjon erimeetmeid (nn osalemise laiendamise meetmed), et anda kõnealustele riikidele parem juurdepääs peamistele ELi rahalistele vahenditele. Täna avaldatud aruandes leiab Euroopa Kontrollikoda, et tõeline muutus sõltub eelkõige liikmesriikide valitsustest, kes peavad seadma teadusuuringud ja innovatsiooni prioriteediks, et hoogustada investeringuid ja reforme. Osalemise laiendamise meetmed saavad nende riikide edusammudele üksnes tõuke anda, sest meetmed üksi ei suuda luua vajalikke muutusi riikide teadusuuringute ja innovatsiooni ökosüsteemides.

Osalemine ELi mitmeaastastes teadusuuringute ja innovatsiooni programmides põhineb tiptasemel, mis tähendab, et välja valitakse ainult parimad taotlused. Seetõttu on neil teadlastel ja novaatoritel, kes on pärit madalama tasemega ehk vähem arenenud teadusuuringute ja innovatsiooni ökosüsteemidega riikidest, keeruline konkureerida kõrgema tasemega riikidest pärit kolleegidega ning neil õnnestub harvemini projektikonkursse võita, mis omakorda vähendab nende riikide võimalusi oma teadusuuringute ja innovatsiooni vajakajäämised kõrvaldada. EL võttis selle nõiarongi murdmiseks meetmeid, et laiendada osalemist perioodi 2014–2020 rahastamisprogrammis „Horisont 2020“. Need meetmed olid suunatud alates 2004. aastast ELiga ühinenud 13 riigile ning Luksemburgile ja Portugalile.

„ELi potentsiaali ärakasutamiseks ning innovatsiooni liidrite ja selles mahajäänute vahelise lõhe kaotamiseks peaksid teadlased üle kogu ELi selle rahastamisprogrammides osaleda saama,“ ütles aruande eest vastutav kontrollikoja liige Ivana Maletić. „Komisjon aitab kehvade tulemustega riikidel järele jõuda, kuid tema toetus ei ole võluvits ja saab toimida ainult katalüsaatorina. Nõiarongi murdmiseks peavad liikmesriigid täitma oma osa.“

Audiitorid jõudsid järeldusele, et laiendamismeetmed olid otstarbekohased, kuna need käsitlesid põhjuseid, miks mõningate ELi liikmesriikide teadusuuringute ja innovatsiooni tase oli madal ja osalemine järjestikustes ELi programmides piiratud. Audiitorid kritiseerivad siiski asjaolu, et laiendamisprojektid olid koondunud vaid vähestesse riikidesse. See võib nõiarongi jätkata, sest mõned sihtriigid said laiendamismeetmetest taas oluliselt vähem kasu. Audiitorid kutsuvad komisjoni üles vältima enamiku projektide koondumist vaid vähestesse riikidesse ning astuma samme suurema osaluse saavutamiseks, kui pidev suur tasakaalustamatus jätkub.

Pressiteate eesmärk on edastada Euroopa Kontrollikoja eriaruande põhisõnumid. Aruanne on tervikuna kättesaadav veebisaidil eca.europa.eu.

ECA Press

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditors eca.europa.eu

Otsustav tegur, mis näitab riigi tulemuslikkust, on aga riigi poolt teadusuuringutesse ja innovatsiooni tehtud investeeringute määr ja reformid. 2020. aastal oli keskmine investeering teadusuuringutesse ja innovatsiooni ELis 2,3% SKPst, mis on alla 3% suuruse eesmärgi. 15 osalemist laiendavast riigist investeerisid üle 2% ainult Sloveenia ja Tšehhi. Peale selle ei kasutanud mitte kõik riigid poliitika toetusvahendit, mis on üks komisjoni poolt riikide käsutusse antud poliitikavahenditest, aitamaks neil reforme ellu viia. Riigid võisid vabalt otsustada, kas ja kuidas komisjoni poliitika toetusvahendi raames antud soovitusi käsitleda, mis tähendab, et see andis vähe võimalusi muutusi esile kutsuda. Sellest hoolimata kasutas komisjon poliitika toetusvahendiga seotud tegevusest saadud teadmisi teadus- ja innovatsioonialastes riigipõhistes hindamistes, mis on osa iga-aastasest majandus- ja eelarvepoliitika koordineerimise tsüklist (nn Euroopa poolaasta).

Enamik laiendamismeetmeid hõlmavatest projektidest on pooleli, mistõttu avaldub nende täielik mõju alles lähiaastatel. Audiitorid leidsid siiski, et projektid on hakanud andma paljulubavaid esialgseid tulemusi, mis puudutab näiteks teaduspublikatsioonide arvu, võrgustike loomist ja paremat toetustele juurdepääsu. Projektid seisid aga silmitsi ka probleemidega, kuna neil oli raskusi vajaliku täiendava rahastamise õigeaegse tagamisega, välisriikide teadlaste värbamisega ja – mis kõige tähtsam – tulude teenimisega, et tagada kestlikkus. Audiitorid analüüsisid kahte meetet, mille eesmärk on luua toetusesaajatele pikaajaline mõju: „Teaming“ (tippkeskuste toetamine) ja Euroopa teadusruumi õppetoolid (silmapaistvate teadlaste toomine teadusasutustesse). Nad leidsid, et kõnealustest meetmetest kasu saajatel olid üksnes piiratud võimalused oma teadusuuringute tulemuste kasutamiseks.

Selgitav taustteave

Alates 1984. aastast on EL toetanud teadusuuringuid ja innovatsiooni selliste järjestikuste raamprogrammide kaudu nagu „Horisont 2020“ (hõlmab perioodi 2014–2020 76,4 miljardi euro suuruse eelarvega) ja programm „Euroopa horisont“ (2021–2027, 95,5 miljardit eurot). Teatavate riikide kehvad tulemused ja piiratud osalemine programmis „Horisont 2020“ on põhjustatud muu hulgas ebapiisavatest teadusuuringute ja innovatsiooni ökosüsteemidest (nt killustatud juhtimine, piiratud investeeringud), inimkapitali puudujäägist (ajude äravool) ning teadus- ja innovatsiooniasutuste vähesest rahvusvahelistumisest. Osalemist laiendavate meetmete eesmärk oli suurendada kehvade tulemustega liikmesriikide teadusasutuste suutlikkust, aidates neil luua võrgustikke, teha koostööd juhtivate asutustega ning ligi meelitada kõrge kvalifikatsiooniga tööjõudu. Nende meetmete eelarve aastateks 2014–2020 oli programmi „Horisont 2020“ raames 935 miljonit eurot ja aastateks 2021–2027 programmi „Euroopa horisont“ raames 2,95 miljardit eurot. Kõik programmi „Horisont 2020“ raames osalemist laiendavateks riikideks liigitatud liikmesriigid säilitasid programmi „Euroopa horisont“ raames sama staatuse, välja arvatud Luksemburg, mille asemele tuli Kreeka.

Eriaruanne 15/2022 „Programmis „Horisont 2020“ osalemise laiendamise meetmed olid hästi kavandatud, kuid kestlike muutuste saavutamise sõltub ennekõike liikmesriikide ametiasutuste jõupingutustest“ on kättesaadav Euroopa Kontrollikoja veebisaidil (eca.europa.eu). Käesoleval aastal avaldab kontrollikoda ka eriaruande programmi „Horisont 2020“ ning Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide koostoime kohta.

Pressikontakt

Kontrollikoja pressibüroo: press@eca.europa.eu

- Damijan Fišer: damijan.fiser@eca.europa.eu, mobiil: (+352) 621 552 224
- Vincent Bourgeois: vincent.bourgeois@eca.europa.eu, mobiil: (+352) 691 551 502
- Claudia Spiti: claudia.spiti@eca.europa.eu, mobiil: (+352) 691 553 547